

Mafkezen

‘Waarom eigenlijk ook niet’, antwoordde Herman Smits, oud – leraar Frans, toen een collega hem aanspoorde om als vrijwilliger gevangenen te gaan bezoeken. “Dit is typisch iets voor jou’, zei hij tegen me’, waarna Herman de stoute schoenen aantrok en over de drempel van de gevangenis stapte. Met zijn Frans hoopte hij met Franstalige gevangenen die in een Nederlandse cel hun straf moesten uitzitten een woordje te kunnen wisselen. ‘Maar de eerste Fransman moet ik nog tegenkomen, want volgens mij zetten ze die knoflooketers meteen de grens over’, grapt Herman die ondertussen alweer twintig jaar Vrijwilliger is bij Stichting Vrij.

Wat Herman wel tegenkwam in de gevangenis waren vooral Duitsers. ‘Vraag me niet wat die allemaal doen in Nederlandse gevangnissen, want daar zou ik de reden echt niet van weten.’ De eerste gedetineerde die Herman als vrijwilliger bezocht was dan ook een Duitser die in de Bijlmerbajes moest brommen. De Duitse gevangene zat vast wegens drugssmokkel. Met twee andere Duitse vrienden zouden ze drugs in hun koffers naar Afrika smokkelen, maar ze werden op Schiphol opgepakt. ‘Hij vertelde me dat zijn vrienden stiekem hun drugs in zijn koffer hadden gestopt, waardoor hij alle schuld kreeg.’ Maar zo goedgelovig is Herman nou ook weer niet. ‘Hij gaf zijn vrienden alle schuld, maar vergat naar zichzelf te kijken.’ De Duitse gedetineerde had nog een zus in Duitsland, die door Herman op verzoek van de man op de hoogte is gesteld van zijn gevangenschap in een Nederlandse cel. Herman sprak in het Duits met de man. ‘Ik ben in de grensstreek opgegroeid, dus dat Duits zit er wel in geramd’, lacht de vrijwilliger.

Gelukkig waren de Nederlandse cellen niet alleen bezet door Duitsers en kon Herman ook nog op bezoek gaan bij een ordinaire Nederlandse fietsendief. ‘Volgens mij was het niet echt een fietsendief, want voor het jatten van een paar fietsen word je niet zomaar opgesloten’, concludeert Herman, ‘maar hij deed het wel overkomen dat hij voor fietsendiefstal vast zat.’ Op een keer ging Herman bij hem op bezoek en zette zijn fiets in de stalling voor de Bijlmerbajes. De ‘fietsendief’ had vanuit de bezoekersruimte uitzicht over de fietsenstalling en zag hoe Herman zijn fiets op slot zette. ‘Tijdens het bezoek zei hij tegen mij: ‘Wedden dat ik die fiets van jou binnen drie minuten open krijg?!’ Herman beleefde naar eigen zeggen veel plezier aan het bezoeken van deze gevangene. ‘Het was een opgewekte en vrolijke man die zijn straf blijkbaar accepteerde.’

Maar niet alle gevangenen kunnen zich zo gemakkelijk bij hun veroordeling neerleggen, getuige de agressieve man die Herman daarna bezocht. ‘Deze man was enorm boos omdat hij beweerde dat hij door zijn vrienden was belazerd en hierdoor onschuldig vast meende te zitten. Hij gaf alles en iedereen de schuld. Zelfs de rechter had het gedaan.’ De man gedroeg zich dermate opgefokt dat er tijdens het bezoek standaard een bewaker aanwezig was om een oogje in het zeil te houden. ‘Het was jammer te zien dat hij zo weinig zelfinzicht had.’ Achteraf is Herman blij dat de situatie nooit is geëscaleerd en dat het contact met deze gedetineerde is gebleven bij woorden en het schudden van zijn hand. Toen deze gevangene zijn gedrag weigerde bij te stellen, hield Herman het voor gezien. ‘Met dit bezoek ben ik toen gestopt, want in dit soort toestanden heb ik absoluut geen trek.’

Het is Herman echter ook wel eens overkomen dat een gevangene geen trek meer had in hem. Dat was in het huis van bewaring op de locatie Tafelbergweg in Amsterdam, waar Herman een man van Surinaamse afkomst bezocht. ‘Het was een plezierige man en we konden prettig babbelen, maar hij was ook best wel een beetje naïef.’ Toen deze gevangene vernam dat er bij

de Stichting Vrij ook vrouwen werkten die gevangenen bezochten, was de keus voor hem snel gemaakt. 'Weet je wat ie zei?: 'Je hoeft niet meer terug te komen, want ik krijg liever een jonge vrouw op bezoek. Stuur die in het vervolg maar langs.' Dat was de laatste keer dat Herman bij deze Surinaamse man op bezoek is geweest. 'Tsja, dit was een hele simpele ziel', zucht Herman schouderophalend.

Ondanks de soms negatieve ervaringen gooit de vrijwilliger de gevangenisdeur niet definitief achter zich dicht. 'Het bezoeken van gevangenen is over het algemeen geen onprettige bezigheid', verklaart de leraar Frans laconiek. 'Het zijn net mensen die net als jij en ik een 'malentendu' (Frans woord voor misverstand) kunnen begaan. De eerste keer dat Herman de gevangenisdrempel overstapte had hij het stereotype beeld van zware criminelen in streepjespakken met norske gezichten voor zich. Hij kwam er al snel achter dat het hele gewone mensen betrof waar je aan de buitenkant niet kunt zien dat ze iets op hun kerfstok hebben. 'Dat is met name heel hoopgevend voor die gevangenen zelf wanneer ze vrijkomen en terugkeren in de maatschappij', aldus Herman.

De vrijwilliger is van mening dat ex-gedetineerden weer als volwaardig burger in de samenleving opgenomen dienen te worden en dat men moet accepteren dat ze ooit een misstap hebben begaan. Herman: 'Fouten maak je niet voor het leven, maar voor even.' Hij vindt dat mensen weer het gevoel moeten krijgen dat ze erbij horen zonder elke dag geconfronteerd te hoeven worden dat ze een keer zijn ontspoord, omdat de situatie anders uitzichtloos blijft. 'Dan heb ik het niet over gruwelijke moordenaars en kinderverkrachters, maar dan bedoel ik gewone stommelingen en mafkezen die eerst doen en daarna pas gaan denken en hierdoor in de problemen zijn geraakt. Zulke mensen verdienen nadat ze hun gevangenisstraf hebben uitgezeten een nieuwe kans!'